

Lausunto

09.08.2024

Asia: VN/15547/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi terveydenhuoltolain 22 §:n ja sosiaalihuoltolain 50 §:n muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Kantanne ajokorttilausuntojen rajaamisesta pois julkisesta perusterveydenhuollosta

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry kiittää mahdollisuudesta lausua luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi terveydenhuoltolain 22 §:n ja sosiaalihuoltolain 50 §:n muuttamisesta.

Lakiesityksen mukaan hyvinvointialueella, Helsingin kaupungilla ja HUS-yhtymällä ei olisi jatkossa lakisääteistä velvollisuutta huolehtia siitä, että sen asukas tai terveyskeskuksen potilas saa terveydentilaansa koskevan ajokorttilaissa tarkoitetun todistuksen tai lausunnon. Ajokorttilausunto olisi lähtökohtaisesti hankittava yksityiseltä palveluntuottajalta. Lakiehdotus ei koskisi erikoissairaanhoidon.

SOSTE ei kannata ajokorttitarkastusten ja -lausuntojen rajaamista pois julkisesta perusterveydenhuollosta. Esitys lisäisi taloudellista ja alueellista eriarvoisuutta sekä heikentäisi ajoterveyttä ja liikenneturvallisuutta. Esityksellä olisi kielteisiä vaikutuksia etenkin harvaan asutuilla alueilla asuvien, pienituloisten, pitkäaikaissairaiden ja ikäihmisten tilanteeseen.

SOSTE pitää perusteltuna, ettei lakiesitys koske erikoissairaanhoidon. Esityksessä ei kuitenkaan ilmene, mitä erikoisaloja ajoterveysarviointit käytännössä koskevat. Hyvinvointialueiden välillä on eroja esimerkiksi siinä, sijoittuuko muisti-, mielenterveys- ja päihdepalvelut hallinnollisesti perusterveydenhuoltoon tai erikoissairaanhoidon. Epäselvyyksien välttämiseksi THL on ehdottanut perustelumuiotioon kirjattavaksi, että erikoissairaanhoidolla tarkoitetaan kaikkien muiden erikoisalojen kuin yleislääketieteen erikoisalalla hoitovastuun piiriin kuuluvia potilaita, joiden sairauden tilalla tai hoidolla voi olla vaikutusta ajokykyyn. SOSTE pitää tätä kirjausta kannatettavana.

Monia kroonisia tai vakavia sairauksia hoidetaan julkisessa perusterveydenhuollossa. Nämä pitkäaikaiset hoitosuhteet hoitavaan lääkäriin ovat tärkeitä asiakkaan ajoterveyden arvioimiseksi. Ajokorttilausuntojen siirtyminen yksityisille palveluntuottajille ennakoidaan heikentävän lausuntojen laatua, koska ajoterveyttä arvioiva lääkäri ei välttämättä tunne potilaan sairaushistoriaa. Tämä vaikuttaa kielteisesti ajoterveyteen ja liikenneturvallisuuteen. SOSTE katsoo, että pitkäaikaissairaiden ajokorttitodistukset laatisi se taho, joka tuntee parhaiten potilaan terveydentilan ja kantaa potilaan sairauksista hoitovastuun.

Antaako esitysluonnos riittävän ja oikean kuvan lakiehdotuksen vaikutuksista (jakso 4.2)? Onko lakiehdotuksella jotain sellaisia vaikutuksia, joita ei esitysluonnoksessa vielä ole otettu huomioon?

SOSTE pitää lakiesityksen laskennallista säästöä pienenä suhteessa siihen, millaisia vaikutuksia esityksellä olisi liikenneturvallisuuteen. Yksi kuolemaan johtava onnettomuus liikenteessä aiheuttaa peräti 2,7 miljoona euron kustannukset yhteiskunnalle. Myös vakavat loukkaantumiset aiheuttavat yhteiskunnalle merkittäviä kustannuksia. Vuonna 2023 onnettomuuksissa kuoli 183 ja loukkaantui 3 626 ihmistä. Vaikutukset julkiseen talouteen voivat olla negatiiviset.

Esityksessä ei ole arvoitu uudistuksen vaikutuksia terveydenhuollon henkilöstön saatavuuteen. Esitetty muutos saattaa ohjata terveydenhuollon ammattihenkilöitä yksityiselle sektorille, mikä entisestään pahentaa julkisen sektorin henkilöstöpulaa.

Esityksessä ei ole arvioitu eri säästötoimien yhteisvaikutuksia. Yksittäisissä lakiesityksissä arviot esityksen vaikutuksista kotitalouksien toimeentuloon voivat näyttäytyä suhteellisen pieninä, mutta kun sen rinnalla huomioidaan muut tehdyt ja jo valmistelussa olevat lakiesitykset, ovat niiden yhteisvaikutukset merkittävät. Yhteisvaikutusten arviointi tulee tehdä jokaisen lainvalmistelun yhteydessä, jotta muodostuu kokonaiskuva siitä, millaiset vaikutukset jo tehdyillä ja valmistelussa olevilla säästötoimilla on eri ihmisryhmien hyvinvointiin, terveyteen ja toimeentuloon, yhdenvertaisuuteen sekä perus- ja ihmisoikeuksien toteutumiseen.

Kysymys suunnattu hyvinvointialueille: laadittavien ajokorttilausuntojen kokonaismäärä perusterveydenhuollossa alueellanne vuosittain? Kuinka suuri osa palvelun kustannuksista perusterveydenhuollossa pystytään kattamaan palvelusta perittävillä asiakasmaksuilla?

-

Kysymys suunnattu hyvinvointialueille: laadittavien ajokorttilausuntojen kokonaismäärä erikoissairaanhoidossa alueellanne vuosittain? Kuinka suuri osa palvelun kustannuksista erikoissairaanhoidossa pystytään kattamaan palvelusta perittävillä asiakasmaksuilla?

-

Kysymys suunnattu yksityisille lääkäriasemille: Teillä laadittavien ajokorttilausuntojen kokonaismäärä vuosittain?

-
Hyvinvointialueille ja yksityisille lääkäriasemille suunnattu kysymys: Kuinka paljon yhden ajokorttilausunnon laatiminen vaatii lääkärin tehokasta työaikaa?

-
Hyvinvointialueille ja yksityisille lääkäriasemille suunnattu kysymys: Kuinka paljon yhden ajokorttilausunnon laatiminen vaatii sairaanhoitajan tehokasta työaikaa?

-
Muita huomioita esitysluonnoksesta?

SOSTE kiinnittää esityksessä erityistä huomiota siihen, että esitys asettaa haja-asutusalueilla asuvat ja taloudellisesti heikoimmassa asemassa olevat ihmiset eriarvoiseen asemaan.

Harvaan asutuilla alueilla yksityisten terveystalujen saatavuus vaihtelee paljon. Etäisyys lähimpään yksityiseen terveystaluuun voi siis muodostua monille ongelmaksi. Harvaan asutuilla alueilla asuvilla auto on välttämätön arjen toimivuuden, osallisuuden sekä hyvinvoinnin ja terveyden kannalta. Esimerkiksi pääsy kauppaan, apteekkiin ja palveluihin vaikeutuu, jos autoa ei ole mahdollista käyttää. Todennäköisesti tarve asiointiavulle, kuljetuspalveluille ja sosiaali- ja terveystaluuille kasvaa.

Lakimuutos vaikeuttaisi pienituloisten mahdollisuuksia hankkia vaadittava lääkärintodistus. Pienituloisilla ei ole välttämättä taloudellisia mahdollisuuksia hankkia lausuntoa yksityiseltä palveluntuottajalta korkeiden kustannusten vuoksi. Tilanne pahenee entisestään, jos yksityiset palveluntuottajat nostavat hintojaan. Koska yksityisiä terveystaluuja on saatavilla vähemmän harvaan asutuilla alueilla ja kilpailua ei synny, saattaa se johtaa ajokorttitarkastusten ja -lausuntojen hintojen nousuun. SOSTE korostaa, että kansalaisilla tulee olla yhdenvertaiset mahdollisuudet hankkia lain edellyttämä ajokorttilausunto taloudellisesta tilanteesta riippumatta.

Perälahti Anne
SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry